

Jerusalem förföljer Anita Goldman

Det tog Anita Goldman 20 år att skriva *Jerusalem och Jag*. Genom bokens dryga 300 sidor, går hon en brottningskamp med *Staden* där hon gifte sig, födde barn och har skrivit flera böcker.

Redan på första raden konstaterar hon att *Staden* förföljer henne och att hon, i någon mening, också förföljer den. Och det är lätt att bli *övermannad* av Jerusalem. En stad, byggd av ord och drömmar. Men först och främst en berättelse om människors längtan efter *visionen* Jerusalem.

”Jerusalem är inte den främsta staden utan den främsta visionen”, som en av dess egna diktare skriver.

Ett sätt att få perspektiv på Jerusalem är att jämföra med *Tel Aviv*, några mil väster ut mot medelhavet, säger Anita Goldman, när jag ringer upp henne på Österlen, där hon tillbringat sommaren.

– Tel Aviv är ett annat land och modernitetens hemvist i Israel. Här bor landets elit. De förmögna, de välutbildade och arvtagarna till de gamla pionjärerna inom arbetarpartiet. Den styrande aristokratin. De som vill skapa ett Israel bortom religiös fanatism. En modern stat helt enkelt. I Tel Aviv röster en majoritet på arbetarpartiet.

– I Jerusalem är det tvärt om: där röstar nästan alla på religiösa politiker och staden plågas av starka motsättningar och konflikter. Man får inte heller glömma att palestinierna utgör 40 procent av Jerusalems befolkningen. Men bara en tiondel av stadens budget går till dem och 75 procent av palestinierna lever under den officiella fattigdomsgränsen. En tredjedel av östra Jerusalem, som erövrades under kriget 1967, har exproprierats för det judiska Jerusalem, i strid mot internationell lagstiftning.

Jerusalem gränsar till öknen och Västbanken i öster. Därmed är den också granne till landets nya elit - *bosättarna* som ser Jerusalem som sin huvudstad och sig själva som bärare av den *stora berättelsen* om det nya Israel, något Anita Goldman är starkt kritiskt till.

- Bosättarrörelsen är en politisk avart. Med bibeln i hand pekar de ut landområden som de anser tillhör Israel. Men Bibeln är ingen kartbok.

Jerusalem är inte bara en stad där judar och palestinier är närvarande utan också de kristna kyrkorna, inte minst den katolska. Genom åren har de heliga platserna och relikerna varit centrala i relationen till Staden. Kristendomens mest mytologiska plats är *Golgata*, där gravkyrkan ligger idag.

Anita Goldman skriver engagerat om *Helena*, syster till den förste kristne kejsaren, *Konstantin*, som mer än någon annan grundlade en *stenarnas och typografins teologi* i Jerusalem. Hon besökte staden flera gånger under det tidiga trehundralet.

- Hon reste än hit och än dit för att leta efter fysiska platser där Jesus varit. Och när hon tyckte sig fått tillräckliga bevis, pekade hon med sitt kejsarliga finger och sa: "Där skall kyrkan ligga." Jag skulle nästan säga att hon var besatt av heliga platser.

På så vis tillkom exempelvis födelsekyrkan i Betlehem, kyrkan på Olivberget och gravkyrkan i Jerusalem. Den mest spektakulära berättelsen om Helenas jakt på heliga platser och relikier handlar om utgrävningarna efter en träflisa från Jesu kors. Att det borde multnat under de närmare trehundra åren som gott sedan korsfästelsen, verkade inte bekomma henne.

Anita Goldman är ivrig, tankespånen är många och intervjun sveper över ett brett område, samtidigt som hon promenerar utmed stranden i Skillinge.

- Nu sätter jag mig i bilen så vi kan prata mer ostört, säger hon efter tag och samtalet glider åter över till den judiska traditionen. För om de kristna kyrkorna gjorde Jerusalem till de "heliga stenarnas och platserna" stad, gick judarna en annan väg. De flyttade in Jerusalem i *texten*. Israelerna blev *Ordets folk*. Texten blir helig. Uttolkarna blev heliga och i förlängningen - också *pergamentrullarna*. Den mest heliga av alla, *Aleppokodexen*, som man tror är den äldsta kopian av Gamla Testamentet, finns idag bevarad på Israels museum i Jerusalem.

Det gör också judendomen mer demokratisk, menar Anita Goldman. Alla som kan läsa kan också möta Gud på ett personligt plan.

– Och det finns inte, på samma sätt som i kristendomen, bokstavstroga judar. Allt går ju ut på att diskutera texterna. År ut och år in. Ett samtal som en gång började mellan Abraham och Gud.

Det maskulina tilltalet och hyllandet av den starke juden, dominerade länge den judiska nationella rörelsen. Den israeliska arbetarrörelsen hyllade det fysiska arbetet på kibbutzerna som den nya statens ideal. Det påverkade andra länders bild av Israel. Och när den svenska statsministern, *Tage Erlander*, besökte landet på 60-talet, var han mäkta imponerad över det jordbruksarbete som utfördes under stekande sol, ofta av arbetare som inte hade någon tidigare erfarenhet av kroppsarbete.

I synagogorna har männen också tagit stor plats. Men mycket har hänt sedan 80-talet, då Anita Goldman gifte sig i Jerusalem och utmanade de traditionella konventionerna med sitt bröllop.

– I Stockholm finns numera en kvinnlig rabbin och i London har kvinnorna stort inflytande i synagogan. Och mycket av det som var omöjligt för judiska kvinnor när jag växte upp i Göteborg, är självklart idag för unga judinnor. Jag tycker att det hänt mycket bara under de senaste tio åren, också i Israel.

För några år sedan sammanställde två psykiatriker vid Hassadsjukhuset i Jerusalem, en rapport med titeln *Jerusalemsyndromet*. Där beskrivs de många fallen av störda och psykotiska turister som, vid sitt första, ofta extatiska möte med den Heliga staden, hamnar på någon av Jerusalems psykmottagningar. Ofta handlar det om människor som haft väldiga förväntningar men som av en eller annan anledning blivit besvikna och bryter samman.

För snart 20 år sedan tog Anita Goldman sina två barn, båda födda i Jerusalem och lämnade Staden, språket, de grälsjuka människorna, bougainvillean och den gassande solen och flyttade till Stockholm. Idag är

hon delvis tillbaka: delar av boken är skriven i Jerusalem, hon bjuder in till skrivarkurser och dottern bor i den moderna staden vid havet. Men ändå, säger hon, vet hon inte vad Staden vill med henne eller vad hon vill med Staden.

Jan Lindvall